

Latife Tekin

BERDŽI KRISTIN
– PRIČE IZ
SMEĆA

Roman

S turskoga preveo
Alen Matković

Zagreb, 2024.

disput

Ertugruloj
beskrajnoj ljubavi

Jedne zimske noći ponad brda na koje su danju glomazni kamioni dovozili i istrpavali smeće iz grada, malo po-dalje od nagomilanog otpada, pod svjetlom petrolejske lampe niknulo je osam straćara. Ujutro je na straćare pao prvi snijeg te godine. Tih osam straćara izgrađenih od pozajmljenog krovnog kartona, građevinskih dasaka i opeke koju su njihovi vlasnici na zaprežnim kolima do-vukli s gomila otpada prvo su vidjeli ljudi koji su došli kopati po smeću. S košarama i torbama još uvijek na le-đima zajednički su pohrlili prema straćarama. Zapričali su se s vlasnicima koji su stražarili ispred svojih domova. Odjednom je stao bučiti oštar, silovit vjetar koji im je raz-nosio riječi. Na tren se učinilo da će sa sobom pokupiti i straćare. Skupljači smeća rekli su da straćare sa svojim nakrivljenim zidovima i sklepanim krovovima neće moći odoljeti naletima vjetra. Tako su vlasnici straćara odluči-li krovove učvrstiti pomoću užadi, a zidove potpornjima.

Kada su se kamioni sa smećem jednom prilikom vra-tili s odlagališta na brdu, prodavači simita* na čvorištu

* Okrugli kruh, obično obložen sjemenkama sezama ili, rjeđe, sje-menkama maka, lana ili suncokreta.

[Sve su bilješke prevoditeljeve – op. ur.]

puteva saznali su da je na brdu izgrađeno osam straćara. Oni su tu vijest proširili do obližnjih kavana i obrtničkih radnji.

Prema brdu je prije podneva potekla bujica ljudi. Kućepazitelji, trgovci, prodavači simita došli su s lopatama u rukama. Za njima su došli i ljudi koji su napustili svoja sela i uselili se kod svojih rođaka te oni koji su lutali po brdima iza grada kako bi izgradili straćaru. Muškarci i žene, starci i djeca raštrkali su se na sve strane. Prvo su rukama i nogama, čas u sagnutom čas u uspravnom položaju, odmjerili zemljište. Zatim su lopatama u zemlju ucrtali grube i neprecizne tlocrte. Navečer se put smeća pretvorio u put cigle, opeke i kartona. Te snježne večeri, pod svjetlom petrolejske lampe, niknulo je još stotinu straćara.

Ujutro je oko nagomilanog smeća, udno tvornica žarulja i lijekova, preko puta tvornice tanjura, u okrilju medicinskog otpada i blata iznikla mahala u kojoj su krovovi bili plastični lagori, vrata stari ćilimi, zavjese kabanice, a zidovi vlažne cigle.

Istoga su dana zajedno s namještajem kojim će opremiti domove u mahalalu došle i žene s torbama na leđima i bebama u rukama. Prostrle su plahte. Na zemljane podove raširile su ćilime. Na vlažne zidove objesile su amajlije s plavim perlama i izbljedjele slike spašene iz smeća. Za krovove su zavezale kolijevke. Kroz bočni zid svake straćare provučena je cijev od peći.

Radnici iz tvornica naslonili su se na prozore i veselo promatrali zaprežna kola kako dovoze stvari i ljude kako hrle amo-tamo. Cijeli su dan obilježila dobacivanja, zvižduci, svađe. Navečer se na straćare svalio nekakav

umor. Ljudi su utonuli u san u okrilju vlažnih zidova i vjetrom zaljuljanih krovova. Stanovnici mahale zaspali su prije završetka noćne smjene u tvornicama.

Strojevi u tvornicama su umuknuli. Svjetla su se pogasila. Nad brdo se nadvila gusta tama. Vjetar se nakon ponoći približio krovovima straćara. Otkinuo ih je i otpuhao. S njima je otpuhao i bebe koje su spavale u kolijevkama zavezanim za njih.

Ljude je iz duboka sna probudio snijeg koji je padao po njihovim toplim licima i trepavicama. Isprva su pomislili da su u nekom lijepom snu u kojem se nebo pretvorilo u snijeg i spustilo na straćare. Zatim su proparali noć vriskom i dozivanjem. Žene i muškarci, starci i djeca izašli su u spavaćicama. Upalili su lampe. Zajedno su pošli u potragu za krovovima i bebama. Žene su prepriječile put vjetru kako im ne bi otpuhao bebe još dalje. Ispuštale su krikove i vezale čvorove na svojim rupčićima i maramama.

Jedan od krovova pronađen je u dvorištu tvornice žarulja. Stajao je srušen na tlu između dva stabla duda. Beba iz kolijevke obješene o krov promukla je od plakanja, a od straha su joj se razrogačile oči. Drugi su pak krovovi bili poredani na ravnicu udno tvornice tanjura. Bebe su izašle iz kolijevki, puzale okolo po snijegu i igrale se slomljenim tanjurima iz tvornice. Prigušen zvuk njihova plača miješao se sa zveckanjem tanjura koje je raznosio vjetar.

Žene su radosno obgrlile svoje promrzle bebe. Potražile su sklonište u skladištu ugljena nedaleko od tvornice tanjura. Muškarci su vukli krovove i namještali ih na zidove. Da ih vjetar ne bi ponovno otpuhao, zavezali su

10 ih debelom užadi i duž njih zakucali slomljene daske. Užad su omotali oko nogu divana. Kada bi zapuhao silovit vjetar, jednom rukom držali bi tu užad, a drugom daske kako ne bi ostali bez krova.

Dok su oni tako držali svoje krovove da ne polete, sve ptice iz grada okupile su se i doletjele u mahalu s kućama od dasaka i najlona. Ukoso su letjele nad straćarama i smijale se krovovima koji su se naprezali da dobiju krila i pridruže im se.

Cvrk cvrk krovčiću poleti
Od kolijevke krila ispleti
S bebom u krilima doleti
Cvrk cvrk bebice cvrk cvrk

Ptice su danima ukoso kružile nad straćarama. Svojim kruženjem i glasanjem odale su njihovu poziciju. Dok su one tako nasmijano letjele pjevajući “cvrk cvrk bebice”, u mahalu su došle ekipe za rušenje.

– Ne skupljajte se na jednom mjestu, okružiti će nas, a naše straćare srušiti sa zemljom.

Žene su spustile bebe iz naručja i uzele motike. Muškarci su naslonjeni na lopate stali pred straćare. Prvi je udarac, od neke hrome žene, dobio rušitelj koji je nogom rušio zid jedne straćare. Sav krvav, srušio se na tlo. Otkotrljao se sve do potoka. Vlasnici straćara zajednički su nasrnuli na rušitelje. Ptice su raširile krila i poletjele prema oblacima. Rušitelji su bacili lopate i pobjegli prema potoku.

Te su večeri u mahalu došli glomazni kamioni. Pet kamiona predvođenih jednim džipom smjestilo se me-

đu straćare. Upalili su farove. Uperili su puške ljudima u prsa. Pozvali su ih da priđu svjetlu.

– Ne skupljajte se, okružiti će nas i neće nam dati van.

Nakon borbe koja je trajala gotovo jedan sat, pod svjetlom farova okružili su stanovnike mahale i nisu im dali van. Namještaj u straćarama ostao je zakopan pod srušenim zidovima. Čim je svanulo, natrpali su stanovnike mahale u kamione i odvezli ih.

Nakon što su se kamioni povukli, ptice koje su se došle zabavljati s krovovima zajednički su sletjele kroz oblake. Na porušene straćare prosule su perje natopljeno suzama. Zatim su odletjele.

Ljudi koje su natrpali u kamione i odvezli poslijepodne su se vratili na brdo, gdje su straćare bile u ruševinama. S tugom u srcu motali su se oko svojih polomljenih stvari koje su probirači smeća odbacili i koje je vjetar razbacao na sve strane. Prvo su suzama iskalili svoj bijes. Zatim su se pribrali i zdušno bacili na posao. Slomljene su daske u jednom dahu složili jednu do druge. Poderane su ćilime pokrпали komadima drugih ćilima. Limenke su zakucali jednu povrh druge. Djeca su brzinski na jednu stranu nagomilala kamenje, čitave komade opeke, cigle. Te su večeri izgrađene nove straćare, duplo manje od porušenih. Na krovove su navukli najlon, poderane prostirače, probušene ćilime koje su probrali iz smeća. Umjesto crijepa poslagali su slomljene tanjure koje su donijeli iz ravnice podno tvornice tanjura. Nakon ponoći, svladani umorom, ušli su u svoje nove straćare. Utonuli su u san prožet zveckanjem tanjura po kojima je brijao vjetar.

Tanjuri s krovova su jedan po jedan poletjeli u zrak. Najloni i ćilimi, nošeni vjetrom, prostrli su se po tlu. Kroz pukotine među ciglama u straćare je potekla voda. Nasred straćara nastale su lokve. Kroz probušene krovove na kolijevke je pao snijeg. Nitko se nije probudio dok bebe nisu počele plakati.

Žene su nakon nekog vremena ustale i upalile napuknute lampe. Iskopale su jarke nasred straćara i usmjerile nabujalu vodu prema van. Otresle su snijeg koji se nakupio na madracima. Prekrile su svoje straćare ćilimima i pokrivačima.

Jedna od straćara pokleknula je pred vjetrom i oko zore se urušila. Beba koja je zajedno s krovom odletjela do dvorišta tvornice žarulja zapela je ispod kamenja i dasaka i ondje umrla. Ujutro su je zamotali u stari jorgan. Tri su muškarca na ramenima odnijela jorgan u koji je beba bila umotana do jednoga udaljenoga groblja. Kriomice su preskočili zid koji ga je ograđivao. Beba je strpljivo pričekala da spuste jorgan u zemlju pa poletjela k nebesima. Majka si je od tuge za bebom čupala kosu. Potrgala je gornji dio svoje haljine. U skute je naslagala kamenje i popela se na vrh brda. Uz psovke i povike stala je kamenovati vjetar. Ženu su morali nasilu spustiti s vrha. Od toga dana taj su vrh počeli zvati Vrh protjeranih.

Djeca bi se u ranim jutarnjim satima okupila na Vrh protjeranih i odatle pratila ekipe za rušenje. Jednoga su jutro, vidjevši da se hrpa ljudi s blistavim lopatama u rukama kreće prema straćarama, poput ptica poletjela da prenesu vijest.